

11. Poltavets, V. (2000). Social Work in Ukraine: the first steps. Kyiv: Type. house "KM Academy", 233.
12. Semygina, T. V., Gryg, I. M. (Eds.) (2004). Social work. Kyiv: Type. House "Kyiv-Mohyla Academy", 166.
13. Arkhipova, S. P., Majboroda, G. Y. (2002). Social Pedagogy. Cherkasy-Uzhhorod, 154.
14. Vaynola, R. X. (2009). Teaching principles of personal development of the future social teacher in the course of training. Kyiv, 542.
15. Zavatska, L. M. (2008). Technology professional activity of social teacher. Kyiv: ed. House "Word", 240.
16. Pyesha, I. V. (2007). The specifics of socio-pedagogical training as a form of active learning. Nauk. chasop. NPU im. M. P. Dragomanova. Kyiv: NPU, 5, 317.
17. Petrochko, Z. V., Kondrashevs'ka, T. M. (2001). Vocational training social workers to work: the experience of. Kyiv: Nats.ped. University of them. M. P. Dragomanova, 48.
18. Polishchuk, V. A., Nychkalo, N. G. (Ed.) (2006). Theory and methods of training social workers in terms of life-long learning. Ternopil: TNPU, 424.
19. Aleksjuk, A. M., Beh, I. D., Demkiv, T. F., Jermakov, I. G., Zavads'kyj, I. O.; Sazonenko, G. S. (Ed.) (2000). Future educational technologies. Kyiv: Gopak, 560.
20. Zjazjun, I. A.; Nychkalo, N. G. (Ed.) (2004). Nychkalo Nellja Grygorivna. Proftehosvita Ukraïny: XX stolittja. Kyiv, 694–695.
21. Sysoieva, S. O., Krystopchuk, T. Je. (2009). Teaching experiment in research of continuous professional education. Luck: JSC "Volyn regional printing", 460.
22. Shpak, A. T. (2001). Theory and practice of teacher training for economic education students in the system of continuous education. Kyiv, 454.
23. Bocharova, V. G. (1999). Professional Social work: personality-oriented hiking. Moscow: Ross. Academy science, 184.
24. Golubenko, T. O. (2015). Formation of future social workers to the patronage of the elderly. Kyiv, 227.
25. Goncharenko, S. U. (2008). Teaching research: Methodological advice for young scientists. Kyiv; Vinnitsa: Dov "Vinnitsa", 278.
26. Lukashevich, M. P., Semygina, T. V. (2009). Social work (theory and practice). Kyiv: Caravel, 368.
27. State industry standard specialty "Social work" (2005). Kyiv, 273.
28. Babansky, J. K. (1987). Intensification learning process. Moscow: Knowledge, 78.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Карпенко О. Г.
Дата надходження рукопису 11.05.2016*

Голубенко Тетяна Олександрівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач, кафедра теорії та технології соціальної роботи, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, вул. Пирогова, 9, м. Київ, Україна, 01601
E-mail: golubenkotanya@mail.ru

УДК 378.016:616/618:37.091.39

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЕНДОКРИНОЛОГІЯ» ЗА ДОПОМОГОЮ ЗАСТОСУВАННЯ КЕЙС-ТЕХНОЛОГІЙ

© **О. В. Лахно**

У роботі було проаналізовано можливості застосування кейс-технологій навчання у процесі викладання дисципліни «Ендокринологія» і визначено педагогічні цілі, основні напрямки, принципи та форми їх застосування, методи навчання. Розроблена методика викладання дисципліни «Ендокринологія» за допомогою кейс-технологій.

Експериментально підтверджено підвищення показників ефективності навчального процесу і таким чином обґрунтовано доцільність використання розробленої методики при викладанні дисципліни «Ендокринологія»

Ключові слова: кейс, технологія, метод, методика, дисципліна, внутрішня медицина

Aim of research – to theoretically ground, elaborate and partially verify the methodology of teaching of the discipline "Internal medicine" using case-technologies in KNMU.

Object of research – the process of teaching students of the higher educational institutions.

Subject of research – the methodology of teaching of the discipline "Internal medicine" in KNMU using case-technologies.

In the work were analyzed the possibilities of use of case-technologies of learning in the process of teaching of the discipline "internal medicine" and determined the pedagogical aims, main directions, principles and forms of their use, methods of teaching.

There was elaborated the methodology of teaching of the discipline "Internal medicine" using case-technologies".

There were experimentally grounded the rise of indices of effectiveness of learning process and in such a way grounded an expediency of the use of elaborated methodology at teaching of the discipline "Internal medicine". Scientific novelty is concluded in elaborated and experimentally verified methodology of teaching of the discipline "Internal medicine" with the help of case-technologies.

The materials of research namely the elaborated methodology of of teaching of the discipline "Internal medicine" with the help of case-technologies can be used by the teachers of the higher educational institutions at the professional preparation of future doctors

Keywords: case, technology, method, methodology, discipline, internal medicine

1. Вступ

Рівень сучасної медичної науки і практики вимагає нових підходів до підготовки високопрофесійних медичних кадрів. Якість навчально-виховної діяльності вищого навчального закладу залежить від кожного викладача, від його теоретичної підготовки і педагогічної майстерності. На сучасному етапі професійної медичної освіти збільшується об'єм і складність програм, прискорюються темпи навчання, змінюються освітні технології. Тому важливо застосувати такі форми і методи, які б забезпечили високу пізнавальну активність студентів і дали можливість підвищити їх рівень знань та вмінь.

Підвищення якості, ефективності навчання студентів прямо залежить від умілого підбору і використання різноманітних, найбільш адекватних тематиці і ситуації технологій навчання, а також від активізації суб'єкт-суб'єктних відносин всього навчального процесу. Сучасні умови навчання студентів відрізняються необхідністю впровадження інновацій, новин і нововведень.

2. Літературний огляд

Розвиток системи освіти потребує впровадження сучасних технологій і методів навчання. Одним з найбільш прийнятних для використання серед інноваційних методів навчання є метод "case-study" (кейс-метод). Існує багато підходів щодо визначення суті поняття «кейс-метод». Ми взяли за основу таке його визначення: метод кейсів – технологія навчання, що використовує опис реальних економічних, соціальних, бізнес та інших ситуацій. Ті, що навчаються, повинні проаналізувати ситуацію, розібратися у суті проблеми, запропонувати можливі шляхи її рішення та вибрати кращий із них. Кейси базуються на реальному фактичному матеріалі, або ж наближені до реальної ситуації [1].

Багатьма вченими доведено, що кейс-метод сприяє розвитку у студентів самостійності мислення, поєднує теорію і практику, передбачає дослідження реальних ситуацій з практичної професійної діяльності майбутнього спеціаліста. Цей метод визначається також ефективним способом навчання спеціалістів, що передбачає вдосконалення навичок вирішення типових проблем, і являє собою альтернативу лекційно-семінарській системі навчання [2].

Класифікувати кейси можна за різними критеріями: типом відтворення (теоретичної або реальної ситуації), за об'ємом поданої інформації, за метою навчання, за видом отримання інформації та прийняття рішення та ін [3].

Ми підтримуємо традиційну гарвардську класифікацію кейсів, які розподіляються на:

– структуровані, в яких подається мінімальна кількість додаткової інформації. Під час роботи з такими кейсами студент розуміє: щоб знайти оптимальне рішення, слід застосувати певну модель чи формулу;

– «замальовки», що містять, як правило, від 1 до 10 сторінок тексту і 1–2 сторінки додатків, які ознайомлюють лише з ключовими поняттями. Працюючи з цими додатками, студент має спиратися на власні знання;

– великі неструктуровані обсягом до 50 сторінок — найскладніші з усіх видів кейсів. Інформацію у таких кейсах подано дуже детально, однак необхідних для розв'язання кейсу відомостей може й не бути: студент має знайти їх самостійно;

– дослідницькі кейси, працюючи над якими студенти мають не лише використовувати засвоєні теоретичні знання і практичні навички, а й пропонувати щось нове [4].

Рішення кейсів рекомендується проводити в 5 етапів: Перший етап - знайомство з ситуацією, її особливостями. Другий етап - виділення основної проблеми (основних проблем), виділення факторів і персоналій, які можуть реально впливати. Третій етап - пропозиція концепцій або тим для «мозкового штурму». Четвертий етап - аналіз наслідків прийняття того чи іншого рішення. П'ятий етап - рішення кейса - пропозиція одного або декількох варіантів (последовності дій), вказівка на можливе виникнення проблем, механізми їх запобігання та вирішення [5].

Завпровадження сучасних інтенсивних інноваційних педагогічних технологій підготовки фахівців медичної галузі на тлі зменшення кількості аудиторних занять та зростання частки самостійної роботи зумовлює необхідність використання кейс-технологій. Даючи майбутнім лікарям завдання у формі кейсів, відкриваються їм значно більша можливість поділитися своїми знаннями, досвідом і уявленнями, тобто навчитися не тільки у викладача, а й один у одного [6]. Такий метод підвищує впевненість лікарів у собі, у своїх здібностях. Студенти активно вчать слухати один одного і точніше висловлювати свої думки. Навички, які формуються при застосуванні кейс-методу: спостереження, відбір даних, ідентифікація проблеми, розробка щодо прийняття альтернативних рішень, спілкування, мотивація [8]. Таким чином, світовий досвід підготовки фахівців у вищій школі доводить, що найголовнішою навичкою, яку здобуває лікар під час навчання, є вміння, під професійним кутом

зору сприймати будь-яку наочну, вербальну інформацію, самостійно осмислювати, приймати рішення, оцінюючи його можливі наслідки, визначати оптимальні шляхи реалізації цього рішення [9].

3. Мета дослідження

Теоретично обґрунтувати, розкрити і частково перевірити питання методики викладання дисципліни «Ендокринологія» за допомогою кейс-технологій в ХНМУ.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких **задач**:

1. Здійснити аналіз літератури з проблеми використання кейс-технологій у вищих навчальних закладах.

2. Здійснити аналіз стану викладання дисципліни «Ендокринологія» в ХНМУ і визначити передумови застосування методики викладання за допомогою кейс-технологій.

3. Теоретично обґрунтувати, розробити методику викладання дисципліни «Ендокринологія» в ХНМУ за допомогою кейс-технологій та частково її експериментально перевірити.

4. Матеріали та методи дослідження

Кейс-метод є складним та ефективним інструментом інноваційної технології навчання, що одночасно відображає не тільки практичну проблему, а й актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні цієї проблеми, а також вдало суміщає навчальну, аналітичну і виховну діяльність, що підвищує ефективність реалізації сучасних завдань освіти. В Україні вивчення та застосування кейс-технологій розпочато нещодавно і потребує значної уваги вчених до його розробки та втілення у практику підготовки сучасних фахівців [10].

Однак, аналіз навчальних занять у медичних вищих навчальних закладах з точки зору використання методів навчання дозволяє зробити висновок про те, що кейс-технології на сьогодні ще не стали реалією в підготовці сучасних лікарів. Незважаючи на розроблення окремих аспектів проблеми використання кейс-технологій в навчанні, існуючі дослідження не вичерпують цілісного їх розв'язання.

Для розв'язання мети дослідження та перевірки висунутої гіпотези використовувалися такі теоретичні педагогічного дослідження: аналіз літератури з метою визначення стану розробленості досліджуваної проблеми, систематизація одержаних даних, порівняння поглядів провідних вчених, узагальнення їх досвіду, анкетування, методи математичної обробки даних, педагогічний експеримент з метою перевірки гіпотези дослідження.

5. Результати досліджень

Педагогічний експеримент здійснено на протязі одного навчального семестру на базі ХНМУ. Загалом

експериментом було охоплено 31 студент 4 курсу спеціальності 7.12010001 «Лікувальна справа».

Представимо результати здійсненої дослідно-експериментальної роботи за зазначений період.

Вимір початкового рівня сформованості креативності у студентів і їх розподіл по підгрупах (констатувальний етап).

Визначення вихідного рівня розвитку креативних здібностей проводилося в групах в 1 та 2, (спеціальність 7.12010001 «Лікувальна справа»). Проведення констатувального експерименту є складним та важливим завданням, головна проблема якого полягає в обґрунтованому, індивідуальному доборі методів. Констатувальний етап експерименту здійснювався за допомогою тестування, спостереження.

На підставі отриманих результатів першого етапу було виявлено 50 % студентів з низьким рівнем сформованості знань, 30 % - з середнім, 20 % студентів з високим рівнем знань з дисципліни «Ендокринологія» (рис. 1.).

Отримані нами результати констатувального експерименту дозволили дійти такого висновку: процес фахової підготовки студентів не спрямований на системне оволодіння професійними знаннями та вміннями, тому виникла потреба у подальшій роботі, а саме у впровадженні методики навчання дисципліни за допомогою інноваційних методів – кейс-технологій.

Методика і результати проведення перетворювального етапу експерименту. Мета формувального експерименту полягала в розробці й апробації ефективності впровадження кейс-методу в навчальний процес з дисципліни «Ендокринологія» для майбутніх лікарів (на прикладі ХНМУ).

Методика і результати проведення формувального етапу експерименту реалізовувалась у таких напрямках: формування знань та вмінь з дисципліни «Ендокринологія», їх закріплення та формування уявлень про роботи лікаря в реальних професійних умовах.

Завершальним етапом дослідження було проведення контрольного експерименту. Його мета – перевірка ефективності впровадження кейс-методу з дисципліни «Ендокринологія» для майбутніх лікарів (на прикладі ХНМУ). Для досягнення визначеної мети, було обрано дві групи студентів: експериментальна і контрольна.

Аналіз результатів контрольного експерименту показав наступну динаміку зміни рівнів знань з дисципліни «Внутрішня медицина» (рис. 2–5).

Виходячи з даних, що відображено в діаграмах, можемо констатувати, що в експериментальній групі студентів із високим рівнем знань стало 34 %, у контрольній – 15 %, а було 8 %, із середнім рівнем знань в експериментальній групі – 62 %, у контрольній – 72 %, а було 75 %; студентів із низьким рівнем знань в експериментальній групі 4 %, у контрольній – 13 %, а було 17 %.

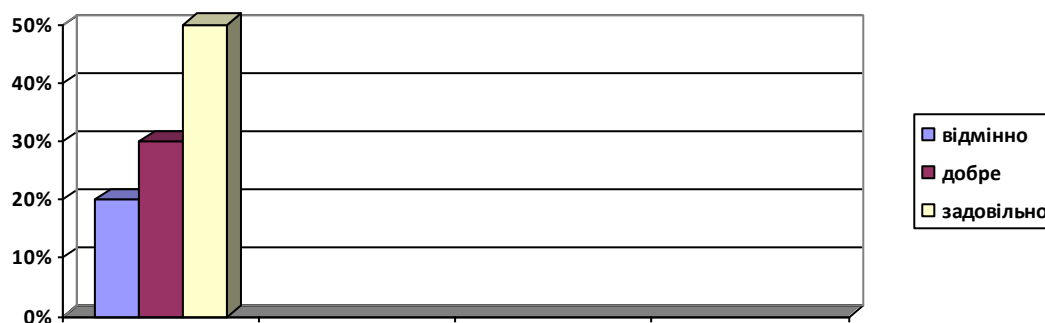

Рис. 1. Розподіл студентів за рівнями знань з дисципліни «Ендокринологія» на констатувальному етапі

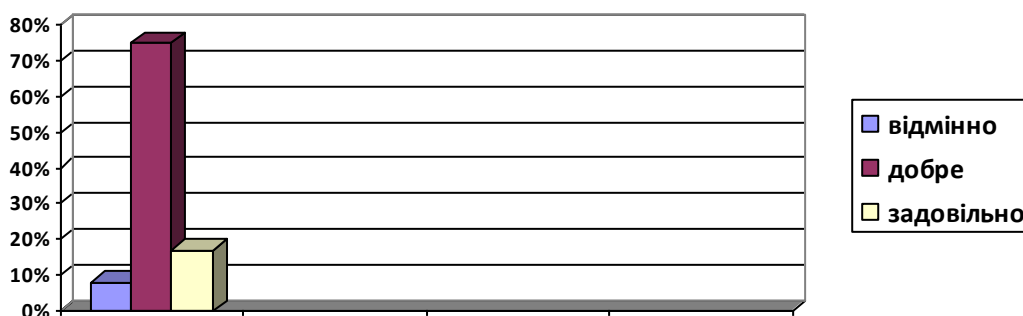

Рис. 2. Рівень знань з «Ендокринологія» студентів ЕГ до проведення формувального експерименту

6. Висновки

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновки, що практика застосування кейс-стаді на навчальних заняттях в контексті компетентнісного підходу сприяє подоланню стереотипів у навчанні, виробленню нових підходів до професійних ситуацій, розвитку творчих здібностей студентів.

Наше дослідження не претендує на повне і вичерпне рішення висунутої проблеми. Ми вважаємо, що можливе продовження дослідження в цьому напрямку.

Література

1. Бараханова, Е. Ф. Научно-методическое сопровождение основной образовательной программы для аспирантов посредством кейс-технологии [Текст] / Е. Ф. Бараханова, А. В. Мордовская, С. В. Панина // *Философия образования*. – 2012. – № 1. – С. 187–192.
2. Сокол, О. М. Застосування активних методів навчання як спосіб підвищення навчально-пізнавальної діяльності студентів-медиків [Текст]: конф. / О. М. Сокол // *Urgent Problems of Science and Practice in the XXI Century*. – United Kingdom, London, 2015. – P. 55–59.
3. Еремин, А. С. Разработка и апробация кейсов: особенности разработки кейсов, выбор главных особенностей кейса, плана и текста кейса [Текст] / А. С. Еремин // *Иновации в образовании*. – 2010. – № 3. – С. 15–36.
4. Жигилей, И. М. Формирование профессиональных компетенций с помощью кейс-метода в высшем образовании [Текст] / И. М. Жигилей // *Преподаватель XXI век*. – 2012. – № 1. – С. 29–36.
5. Неловкіна-Берналь, О. А. Педагогічні умови формування професійної спрямованості студентів медичних спеціальностей [Текст] / О. А. Неловкіна-Берналь //

Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2010. – № 10 (197). – С. 12–21.

6. Психологія і педагогіка. Проведення індивідуального заняття за методом аналізу конкретних навчальних ситуацій (case study) [Текст]: навч.-метод. пос. – Львів: ЛІБС УБС НБУ, 2012. – 145 с.

7. Amaratunga, D. Case study methodology as a means of theory building [Text] / D. Amaratunga, D. Baldry // *Work Study*. – 2001. – Vol. 50, Issue 3. – P. 95–104. doi: 10.1108/00438020110389227

8. Cameron, A. The live teaching case: a new IS method and its application [Text] / A. Cameron, M. Trudel, R. Titah, P. Leger, P. Blakey // *Journal of Information Technology Education*. – 2012. – Vol. 11. – P. 27–42.

9. Kelly, G. A. The psychology of personal constructs. Vol. 1 [Text] / G. A. Kelly // *A theory of personality*. – N.Y.: Norton, 1955. – 556 p.

10. Feagin, J. A case for case study [Text] / J. Feagin, A. Orum, G. Sjoberg. – NC: University of North Carolina Press, 1991. – 98 p.

References

1. Barahsanova, E. F., Mordovskaja, A. V., Panina, S. V. (2012). Scientific and methodological support of basic educational program for graduate students through case-technology. *Philosophy of Education*, 1, 187–192.
2. Sokol, O. M. (2015). Zastosuvannja aktyvnyh metodiv navchannja jak sposib pidvyshhennja navchal'no-piznaval'noi' dijal'nosti studentiv-medykiv. *Urgent Problems of Science and Practice in the XXI Century*. United Kingdom, London, 55–59.
3. Eremin, A. S. (2010). Development and testing of cases: especially the development of case studies, the choice of the main features of the case, the plan and the text of the case. *Innovations in Education*, 3, 15–36.